

Předmluva ke druhému vydání	13
-----------------------------	----

ČÁST PRVNÍ K ROZLIŠENÍ PSYCHOLOGIE LAICKÉ A ODBORNÉ, ROZVÍJENÉ NA VĚDECKÉM ZÁKLADĚ

1. Čtyři znaky odborné, vědecky fundované psychologie	18
1.1 Znak první: Poznatky, terminologie, teorie	18
1.2 Znak druhý: Spolehlivé metody, metodické postupy a strategie	21
1.3 Znak třetí: Psychologie je rozvíjena ve vědeckých centrech, aplikačních institucích	23
1.4 Znak čtvrtý: Utváření vztahů k jiným vědním disciplínám	24
2. Členění psychologie – psychologické disciplíny	25
Stručná rekapitulace první části	27
Náměty k promýšlení a cvičení	27
Základní doporučená literatura	28
Literatura k dalšímu studiu	28

ČÁST DRUHÁ VĚDECKÁ PSYCHOLOGIE: OD PŘEDCHŮDCŮ K JEJÍMU ZRODU

1. Pět zastavení na cestě ke vzniku vědecké psychologie	31
1.1 Zastavení první – důraz na duši	31
1.2 Zastavení druhé – důraz na mysl, vědomí	32
1.3 Zastavení třetí – důraz na reagování	33
1.4 Zastavení čtvrté – zkoumání vztahu mezi psychickými jevy a mozkiem	34
1.5 Zastavení páté – člověk jako příslušník národa či pohlčený davem	35
2. Zrod vědecké psychologie: Čtyři vybrané události jejího počátku	37
2.1 Založení první laboratoře	37
2.2 Vydání velkého syntetického díla	39

2.3	Klinická bádání, psychoterapeutická pomoc	42
2.4	První testování	48
	Stručná rekapitulace druhé části	52
	Náměty k promýšlení a cvičení	53
	Základní doporučená literatura	53
	Literatura k dalšímu studiu	53

ČÁST TŘETÍ

SOUČASNÁ PSYCHOLOGIE: OBLASTI JEJÍHO VYMEZOVÁNÍ

1.	Psychologie: Věda o psychice, o vědomém a nevědomém prožívání	57
1.1	Čtyři výchozí poznatky	57
1.2	Vědomí	60
1.2.1	<i>Dvě základní charakteristiky vědomí</i>	61
1.2.2	<i>Změněné stavy vědomí</i>	63
1.3	Vědomí v akci – pozornost	64
1.4	Vědomí a nevědomí	66
1.5	K výzkumům souvisejícím s nevědomím	68
1.5.1	<i>Podprahové vnímání</i>	68
1.6	Spánek a sen	70
1.6.1	<i>Stadia spánku</i>	71
1.6.2	<i>Sen</i>	73
2.	Psychologie: Věda o chování	75
3.	Psychologie: Prožívání, chování a neurohumorální systém	78
3.1	K výzkumům psychických korelátů mozkových hemisfér	80
3.2	Nervová soustava, endokrinní systém a psychika	82
3.3	Mozek ve vývoji, plasticita mozku a psychika	83
4.	Psychologie: Prožívání, chování a sociokulturní systém	85
4.1	K vymezení pojmu kultura	86
4.2	Přínosy terénních kulturněantropologických výzkumů	88
4.3	Dimenze charakterizující kulturu – jejich psychické koreláty	90
	Stručná rekapitulace třetí části	93
	Náměty k promýšlení a cvičení	94
	Základní doporučená literatura	94
	Literatura k dalšímu studiu	94

ČÁST ČTVRTÁ
POHLED NA ZÁKLADNÍ DUŠEVNÍ JEVY:
ÚVOD DO OBECNÉ PSYCHOLOGIE

1. Vnímání	97
1.1 Od počítku ke vjemu	97
1.2 Smyslové modalitty	98
1.2.1 <i>K rozlišování druhů receptorů</i>	98
1.2.2 <i>Prahy vnímání</i>	100
1.3 Organizace vjemového pole	101
2. Operování s primárními obsahy mysli:	
Představy a fantazie	106
2.1 K paměťové představivosti	106
2.2 K podobám a významu fantazijní představivosti	107
3. Myšlení	109
3.1 Druhy myšlení	109
3.2 Myšlení a jazyk	110
3.3 Pojmy – pojmotvorba	112
3.4 K vývoji myšlení	114
3.4.1 <i>Piagetova koncepce čtyř stadií vývoje myšlení u dětí</i>	114
3.4.2 <i>Vygotského koncepce činitelů rozvoje myšlení</i>	117
3.4.3 <i>Škola a vedení žáků k rozvoji myšlení</i>	118
4. Emoce/city	120
4.1 Důležité znaky emocí/citů	120
4.1.1 <i>Prožívání emocí/citů</i>	120
4.1.2 <i>Fyziologické koreláty emocí</i>	121
4.1.3 <i>Výrazy/exprese emocí</i>	122
4.1.4 <i>Šíření emocí</i>	123
4.1.5 <i>Regulace emocí</i>	123
4.2 Ke druhům emocí	123
4.2.1 <i>K tématu základních emocí</i>	124
4.2.2 <i>Vyšší, respektive sociální emoce</i>	124
4.3 Aktuální téma: Emoční inteligence	126
5. Motivace	128
5.1 Motiv a jeho skladba: Potřeby a incentivy	128
5.2 K analýze potřeb	129
5.3 Aktuální téma: Výkonová motivace	133

6. Učení: Základní činnost adaptace a rozvoje osobnosti	135
6.1 Paměť – předpoklad učení	136
6.1.1 <i>Paměť jako proces – jeho tři fáze</i>	138
6.1.2 <i>K druhům paměti</i>	139
6.2 K psychofyzilogickým základům paměti a učení	140
6.3 Čtyři základní druhy učení	141
6.3.1 <i>Učení signálům (podmiňováním)</i>	142
6.3.2 <i>Učení operantní (instrumentální)</i>	142
6.3.3 <i>Učení nápodobou (imitací)</i>	143
6.3.4 <i>Učení vhladem</i>	144
6.4 Učení disfunkční	145
6.5 Specifika lidského učení	146
6.6 Usilování o způsoby efektivního učení	148
Stručná rekapitulace čtvrté části	150
Náměty k promýšlení a cvičení	150
Základní doporučená literatura	151
Literatura k dalšímu studiu	151

ČÁST PÁTÁ OSOBNOST

1. „Já“ a sebepojetí	155
1.1 Sebeпоjetí a jeho aktualizace	156
1.2 K obsahové orientaci sebepojetí	158
1.3 Sebeпоjetí a autoregulace osobnosti	160
2. Pohled na vlastnosti osobnosti: Čtveřice základních vlastností	162
2.1 Schopnosti	163
2.1.1 <i>Intelligence</i>	164
2.1.2 <i>Mezníky v pojetí intelligence</i>	164
2.2 Temperament	168
2.2.1 <i>Temperament jako vrozená vlastnost</i>	168
2.2.2 <i>Temperamentové dimenze</i>	170
2.3 Charakter	171
2.4 Odolnost	173
2.4.1 <i>Zátěž a stres</i>	173
2.4.2 <i>Posttraumatická stresová porucha</i>	175
2.4.3 <i>K choroboplodným dopadům stresu</i>	176
2.4.4 <i>Typy osobnosti a stres</i>	177

2.4.5	<i>Vulnerabilní versus resilientní vlastnosti osobnosti</i>	177
2.4.6	<i>Odolná – sebezdravná osobnost</i>	179
3.	Pohled na vlastnosti osobnosti: Velká pětka – „big five“	181
	Stručná rekapitulace páté části	184
	Náměty k promýšlení a cvičení	184
	Základní doporučená literatura	185
	Literatura k dalšímu studiu	185

ČÁST ŠESTÁ

ČLOVĚK MEZI LIDMI: UVEDENÍ DO SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE

1.	Mezilidské vztahy: Jejich význam a pojetí	190
1.1	Základní druhy mezilidských vztahů	190
1.1.1	<i>Vztahy osobní blízkosti versus vztahy výkonově funkční</i>	191
1.1.2	<i>Vztahy zvnitřněné versus distancované</i>	192
1.1.3	<i>Vztahy zprostředkované</i>	193
1.1.4	<i>Vztahy posilující (aktivizující) versus oslabující (dezaktivizující)</i>	194
1.2	K činitelům ovlivňujícím mezilidské vztahy	195
1.2.1	<i>Vytváření dojmu – efekt primárnosti</i>	195
1.2.2	<i>Interaktivní posilování výchozího dojmu – efekt očekávání</i>	197
1.2.3	<i>Atribuční tendence: Základní atribuční chyba</i>	201
1.2.4	<i>Atribuční tendence: Aktivizující versus dezaktivizující atribuce</i>	202
2.	Sociální začlenění – problematika sociálních skupin	205
2.1	Hlavní znaky malé sociální skupiny	207
2.2	Pohled na druhy malých sociálních skupin	208
2.3	Jedinec ve skupině	209
2.3.1	<i>Transformace individua v člena skupiny</i>	209
2.3.2	<i>Osobnost a role</i>	210
2.4	Vedení skupiny	213
2.4.1	<i>Styly vedení – řízení skupiny</i>	213
2.4.2	<i>K osobnosti efektivně řídicího vůdce –vedoucího</i>	214
2.5	K uplatňování vlivu skupiny	215
2.5.1	<i>K tématu konformity</i>	216
2.5.2	<i>K tématu poslušnosti</i>	218
2.5.3	<i>K tématu předsudků</i>	220

3. Sociální interakce a komunikace	224
3.1 Základní podoby a dimenze komunikace	225
3.2 Druhy komunikace	226
3.2.1 <i>Verbální komunikace</i>	226
3.2.2 <i>Paraverbální komunikace</i>	227
3.2.3 <i>Neverbální komunikace</i>	227
3.2.4 <i>Metakomunikace</i>	231
3.3 Komunikace zdravá – funkční oproti komunikaci nezdravé – disfunkční	231
4. Antisociální a prosociální jednání: Příklad agresivity versus altruismu a lidskosti	234
4.1 Agresivita jako příklad antisociálního jednání	235
4.1.1 <i>K formám agresivity</i>	235
4.1.2 <i>K příčinám agresivity</i>	236
4.2 Prosociální chování – altruismus	238
4.3 Prosociální chování – lidskost	241
Stručná rekapitulace šesté části	242
Náměty k promýšlení a cvičení	243
Základní doporučená literatura	244
Literatura k dalšímu studiu	244

ČÁST SEDMÁ

ČLOVĚK VE VÝVOJI: UVEDENÍ DO ZÁKLADŮ VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

1. Vývoj – souvislost s věkem	247
2. Pět základních úrovní vývoje	248
2.1 Vývoj jako zrání	248
2.2 Vývoj jako učení	249
2.3 Vývoj jako socializace	250
2.3.1 <i>Fáze celoživotní socializace</i>	251
2.3.2 <i>Socializace funkční a disfunkční</i>	252
2.4 Vývoj jako edukace	254
2.4.1 <i>Edukace jako výchova</i>	255
2.4.2 <i>Edukace jako vzdělávání</i>	257
2.5 Vývoj jako sebeutváření jedince	258

3. Polariry charakterizující vývoj	259
3.1 Kontinuita versus diskontinuita ve vývoji	259
3.2 Vzestupné – evoluční versus sestupné – involuční směřování vývoje	261
3.3 Vývojová normalita versus odchylky od ní	263
4. Vývojové epochy a období	266
4.1 Prenatální věk	267
4.2 Vývojová epocha dětství	268
4.2.1 <i>Období novorozenecké a kojenecké</i>	269
4.2.2 <i>Období batolecí</i>	273
4.2.3 <i>Období předškolní</i>	274
4.2.4 <i>Období raného školního věku</i>	279
4.3 Epocha dospívání	281
4.3.1 <i>Pubescence</i>	281
4.3.2 <i>Adolescence</i>	284
4.4 Dospělost	288
4.4.1 <i>Raná dospělost</i>	288
4.4.2 <i>Střední a vrcholná dospělost</i>	289
4.4.3 <i>Období pokročilé dospělosti</i>	291
4.5 Stáří	292
4.5.1 <i>Stáří rané versus stáří pokročilé</i>	293
4.5.2 <i>Pozitiva stáří – způsoby, jak čelit negativům stárnutí</i>	293
Stručná rekapitulace šesté části	295
Náměty k promýšlení a cvičení	295
Základní doporučená literatura	296
Literatura k dalšímu studiu	296
Literatura	297
Rejstřík věcný	302
Rejstřík jmenný	309